

Kuulus rakverlane Juhan Kunder

26. detsembril möödub 150 aastat eesti rahvusliku liikumise ühe juhi Juhan Kunderi sünnist.

Odette Kirsch

Selleks ajaks, kui 23-aastane Juhan Kunder 1876. aasta suvel Rakverre asus, oli rahvusliku liikumise esimene, kõrgperiood möödas. Teoks oli saanud esimene üldlaulupidu, loodud Eesti Aleksandrikooli komitee ja Eesti Kirjameeste Selts.

Kõik see oli aset leidnud Lõuna-Eestis, Liivimaa kubermangus. Põhja-Eestisse jõudis rahvuslik meelsus 1870-ndate keskel ja teisel poolel.

Eelkõige hinnatud kooliõpetaja

Mulgimaalt pärit ja Viljandis ning Tartus õppinud Juhan Kunder oli Rakverre koolmeistriks tulles juba laiema tuntud mees. Ilmunud oli ta esimene luulekogu, kirja pandud esimesed näitemängud ja esimesed kõnedki suurema rahvahulga ees peetud.

Rakveres elas ja töötas Kunder kümme aastat. Tema põhitöökohaks sai linna elementaarkool (Pikk 29). Kunder õpetas vene ja saksa keelt, looduslugu ning ilukirja.

Kõrvuti elementaarkooliga töötas Kunder ka kreiskoolis. Selles, juba kõrgema astme koolis, õpetas ta peamiselt looduslugu, aga ka joonistamist. 1878-1881 kreiskoolis õppinud Krist-

jan ja Paul Rauale, hilisemaile kunstnikele, oli Juhan Kunder esimeseks joonistusõpetajaks.

Tollastes koolide õppeprogrammides puudus kehaline kasvatus. Ometi leidis nii Kunder kui mõned teised noored koolmeistrid aega ja tahtmist ka sellel ajal lastega tegeleda. 1886. aasta 30. mail rõõmustas ta rakverlasi linna esimese koolinoorte võimlemispeoga.

Juhan Kunder oli tubli ja hinnatud õpetaja, seda nii võimude kui ka lastevanemate silmis. Kui 1880. aasta mais revideeris Rakvere elementaarkooli Eestimaa kubermangu koolide direktor, kirjutas ta oma raportis: "Härra Kunderi, selle suurte teadmistega ja püüdliku mehe õpetus on metoodiliselt tugev ja elav, vastavad on siis ka tulemused."

Õpetades looduslugu, viis Kunder oma õpilased sageli loodusesse. Ta on öelnud: "Kui meie lastele ühe ainsa taime tema kasvu paigas täiesti läbi vaatame ja ära seletame, siis saab laps sest enam kasu, kui sest, et ta piibli paksuse raamatu kodus pähe õpib."

Koolmeistrina sai Juhan Kunderile üsna ruttu selgeks,

kui väga oli vaja uusi õpikuid, seda eriti loodusõpetuses. Ja Rakvere päevil koostaski ta päris mitu sisukat ning huvitavat loodusloo õpikut. "Looduse õpetus. Koolmeistritele, koolidele ja iseõpetuseks kirja pannud J. Kunder" ilmus 1877-85 kolmes osas: I - Elajate riik, II - Taimede riik, III - Kivide riik.

Kõrvuti tööga koolipõllul osales Kunder agaralt seltsielus. Aastal 1875 oli ta Eesti Kirjameeste Seltsi liige (1882 kuni surmani seltsi asepresident). Aastaid korraldas Eesti Aleksandrikooli liikumist Rakveres ja Virumaal. Kooli tarvis raha kogumiseks loodi kohtadel abikomiteed. 1880. a valiti Kunder Rakvere abikomitee esimeseks presidendiks.

Rakvere teatri- ja lauluär-gitaja

Kalevipoja seltsi näitetrupp oli see, kes etendas 28. septembril 1882 võõrastemaja "Balti Hoov" pidusaaalis Juhan Kunderi näitemängu "Mulgi mõistus ja tartlase tarkus", panes sellega aluse eestikeelsele näitemängutegemisele Rakveres.

Tihedad olid Kunderi si-

demed 1879. a Rakveres loodud lauluseltsiga Linda, mille esimeseks presidendiks ta valiti. 1880. aasta kevadel, Tallinnas toimuva kolmanda üldlaulupeo eel sai Juhan Kunderist olude sunnil seltsi koorijuht.

10. juunil, vahetult enne laulupeole sõitmist korraldas ta koos Viru-Jaagupi noore kõstri Georg Kochiga ümberkaudsete kooride kontserdi. Seda võib pidada esimeseks kohalikuks laulupäevaks. Köster Kochi taktikepi all said laulud "väga kenasti lauldud". Pidukõne pidas Kunder. Peo puhaskasumist (142 rubla) jagus nii laulupeoliste reisikulude katteks kui ka Aleksandrikooli heaks.

Üheks oluliseks valdkonnaks, millega Juhan Kunder Rakveres tegeles, oli rahvaluule kogumine. 1885. a ilmus Rakveres Juhan Kunderi koostatud kogumik "Eesti muinasjutud". Trükiti see Georg Kuusi trükikojas (Pikk 31) ja sisaldas 54 muinasjuttu ning muistendit. Paljud neist on meil tänini tuntud ja ka mitmeid uustrükke üle elanud ("Ahjaluene", "Suur Peeter ja Väike Peeter", "Imelik peegel" jt).

Rakveres jätkas Juhan Kunder luuletuste, juttude ja näidendite kirjutamist. Kiiresti levis rahva seas tema 1883. a Sakala lisas avaldatud luuletus "Eesti mäel". Viinud poja üles mäe tippu, lausub isa: "Poeg, vaata, see on minu ja sinu isamaa! See ilus maa on meie, on meie Eestimaa!"

